

Hulp bij bescherming van Steenarenden in Slowakije geslaagd

Hero Moorlag

Martin is de culturele hoofdstad van Slowakije en ligt in het Turiecdal dat wordt omsloten door de gebergten Malá Fatra (Kleine Fatra) en Vel'ká Fatra (Grote Fatra). De rivier de Turiec stroomt bij Martin in de Váh (Waag). De Fatra's hebben toppen tot 2000 m. De Stad Vrútky ligt tegen Martin aan. Hier bevindt zich het kantoor van Slovenská Agentúra Zivotného Prostredia Správa Vel'ká Fatra, vrij vertaald het Slowaaks Staatsbosbeheer. De Agentúra heeft een Sekcia na Ochranu

Dravych Vtákov, Sectie tot Bescherming van Roofvogels, bestaande uit drie personen. Ze zijn lid van de landelijke Skupina pre Ochranu Dravcov a Sov, Werkgroep Bescherming Roofvogels en Uilen, die slechts uit 40 professionele leden bestaat. De leider van de werkgroep, Jozef Chavko (de Rob Bijlsma van Slowakije) heeft er via het WWF voor gezorgd dat er in Vrútky één telescoopkijker kwam. Hiermee worden roofvogels in de Vel'ká Fatra, een gebied van 60.000 ha, bestudeerd en bewaakt. De oproep in De Takkeling nummer 2 van 1998 zal in deze toestand enige verandering brengen.

Videopresentatie

De overhandiging van 1000 DM, vijf tenten, drie slaapzakken en twee rugzakken vond niet plaats in Vrútky, maar in de flat van Ivan Milan in Martin. Hij had bij werkzaamheden in de bergen een boom op z'n nek gekregen en daarbij de achtste en negende wervel gescheurd. Aanwezig waren Metod Macek (boswachter en roofvogelspecialist), L'udovít Remeník (zooloog en verwoed vogelaar) en Ivan Milan (mycoloog en chef van Metod en L'udo). Ze stonden erop eerst een video over hún werk te laten zien, een video van het Ministerie van Natuurbeheer. Wel heel iets anders dan Boswachterij Ruinen of Norgerholt. Wat een gebied. Halsbre-

kende toeren op rotsen om bij de nesten te komen. Met camouflagenetten schuilplaatsen inrichten voor 24-uurs bewaking. Grote afstanden met de dienstauto en te voet. Een fotoalbum van Metod vulde de gegevens aan. Gedreven mensen die graag alles over hun werk willen vertellen. Mensen die op eigen kosten rugzak, pistool, draagbare telefoon (nieuw voor 1998), klimtouw en ander materiaal hebben aangeschaft, omdat het ministerie geen geld heeft.

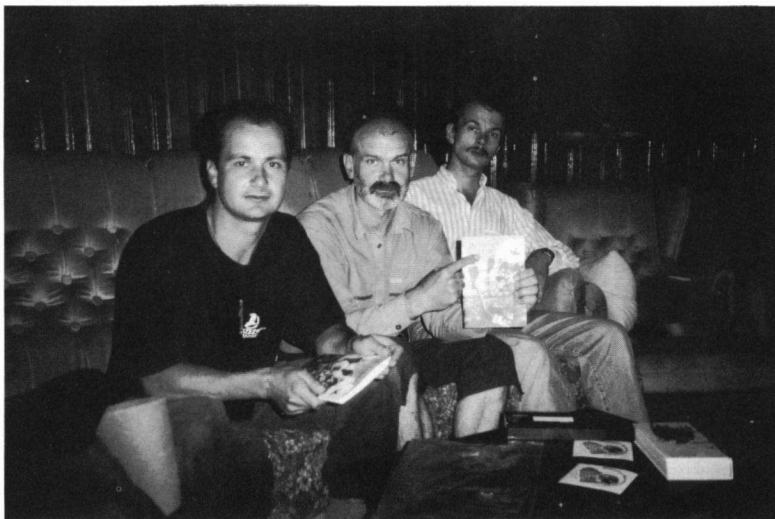
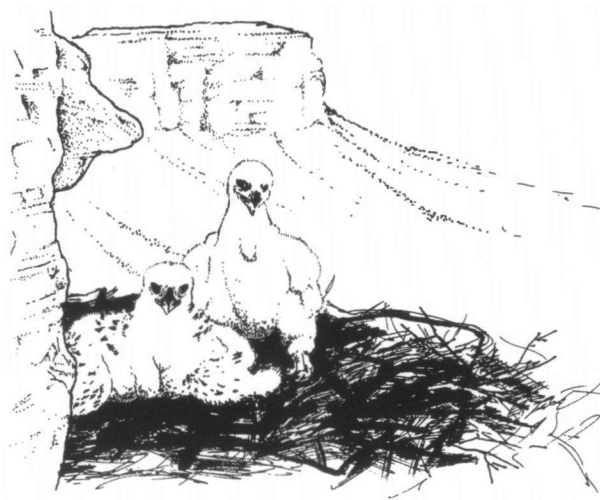

Foto. Van links naar rechts Metod Macek, L'udovit Remenik en Ivan Milan, de Slowaakse roofvogelaars (Hero Moorlag). *From left to right Metod Macek, L'udovit Remenik and Ivan Milan, the Slovakian raptorphiles.*

In Slowakije komen 18 soorten roofvogels voor, waaronder 5 soorten arenden en 10 soorten uilen. Direct bedreigd door stropers zijn Steenarend, Slechtvalk, Oeraluil en Oehoe. Twee video's lieten daarna het werk van de WRN zien: Impressies uit het veld en Educatie. Ik moest de naam van Rob Bijlsma op een stuk papier schrijven. Ze hadden moeite met de uitspraak van de ij, maar na enig oefenen lukte het. Toen haalde Metod met zichtbare schaamte een bruin veerunstertje uit zijn rugzak en wees op de vele metingen die Rob op de video doet. Had ik het maar eerder geweten. Ze wilden graag een veerunster die tot drie kilo gaat met een ruime schaalverdeling om jongen van Steenarenden te kunnen wegen. Hun enige veerunster gaat niet verder dan tot 110 gram, net geschikt om een ei te wegen. Andere unsters zijn er niet verkrijgbaar, niet in Tsjechië noch in Polen en Oekraïne. Haperend begon ik mijn Slowaakse toespraak, maar liet die al gauw voorlezen door de zoon van Ivan. Té moeilijke uitspraak, ondanks het vele oefenen thuis. Zelden heb ik zulke enthousiaste mensen gezien. Over en weer gepraat over wat met het geld kon worden aangeschaft. Let wel, een Slowaakse leraar verdient ongeveer 300 gulden per maand, en ik gaf hen namens de WRN 1000 DM in

handen! Even enthousiast werden de tenten en overige spullen bekeken die in een slaapkamer lagen opgeslagen. Nieuwe plannen werden nu al gemaakt en Metod nodigde mij uit voor een tocht langs twee nesten van Steenarenden.

Vrijwilligers

In het kort komen de problemen rond de bewaking van steenarend-nesten in Slowakije hierop neer. Er zijn voldoende vrijwilligers. Alleen, die hebben geen telefoon. Iemand van de dienst moet ze dus bezoeken om te vragen of ze een weekend willen waken bij een nest. Ze wonen verspreid in de bergdorpen. Om de bewaking voor één weekend rond te krijgen, moeten heel wat kilome-

ters worden afgelegd. Is de zaak rond, dan moeten de vrijwilligers gehaald en gebracht worden, want ze hebben geen auto, of geen geld voor benzine. Daarbij komt dat niet iedere vrijwilliger een wapen heeft en verbindingssapparaatuur. De stropers zijn altijd in het voordeel. Meestal zijn het Tsjechen met prima auto's, wapens, walkie-talkies en klimuitrusting. In Slowakije zegt men: in ons land leven 70 paar Steenarenden in de vrije natuur. In Tsjechië leven ook 70 paar Steenarenden, maar die zitten in hokken in tuinen van grote villa's. Voor een rijke Tsjech of Duitser is een Steenarend een statussymbool. Steenarend, Bruine Beer en Wolf komen in Tsjechië niet meer in het wild voor. De Lynx nog wel. Het verhaal gaat in Slowakije dat zodra een Beer, Wolf of Steenarend vanuit Slowakije of Polen oversteekt naar Tsjechië hij terstond wordt doodgeschoten of gevangen. Ook pelzen van grote roofdieren zijn een statussymbool. Sinds 1945 zijn deze dieren in Slowakije beschermd en herders mogen alleen van vuurwerk gebruik maken om Wolven, Beren en Steenarenden van de kudde weg te houden. Vuurwapens zijn verboden in het veld. Tsjechische stropers trekken zich daar weinig van aan, dus moet je als vrijwilliger wel je mannetje staan. Al in 1997 was het geld voor het halen en brengen van vrijwilligers op. Metod en L'udo bewaakten dit jaar nog twee van zes steenarendnesten in de Vel'ká Fatra. De andere vier plus een nest van een Slechtvalk werden uitgehaald. Met het geld van de WRN zal dat in 1999 anders verlopen. Het klinkt wellicht vreemd, maar een deel van het geld zal opgaan aan benzine.

Kaïnisme voorkomen

De Slowaakse natuurbeschermers hebben een slimme manier bedacht om het verlies aan eieren en jongen van Steenarenden door stroperij en predatie door Raven op te vangen. Steenarenden leggen gewoonlijk twee eieren. Er is altijd één zwak jong. Dat wordt in negen van de tien gevallen door de sterkere broer of zus gedood. Kaïnisme. Voordat dat gebeurt, wordt het zwakke jong uit het nest gehaald en bij een tamme broedende Havik in een roofvogelasiel gezet. De havik voedt het jong er gewoon bij. Zo gauw het arendsjong veerpennen krijgt, gaat het naar het arendsnest terug. Ook komt het wel voor dat eieren niet uitkomen of dat beide jongen niet levensvatbaar zijn. Dan wordt het zwakke jong uit een ander nest gehaald en in het inmiddels lege nest gelegd. Beide vormen van adoptie werken goed. Er is voortdurend contact tussen de leden van de werkgroep die in de Fatra's en Tatra's werken. In april en mei is het dag en nacht werken. In 1997 vlogen van de 15 geadopteerde jongen er tien uit. Vijf werden alsnog door broer of zus over de rand van het nest gezet om op de rotsen te pletter te slaan. Metod liet verder foto's zien van een adoptiejong dat na het uitvliegen door een jager was doodgeschoten. Ook dat gebeurt in Slowakije. Door hard werken houdt men voorlopig het aantal paren Steenarend op zeventig.

Haluzník

In het gesprek met Metod, L'udo en Ivan, dat de hele middag duurde, vroeg Metod op een gegeven moment: 'Als we naar een steenarendnest klimmen, zien we links en rechts van ons Rotskruipers. Komen die bij jullie ook voor?' Het is moeilijk voor te stellen dat er in ons land geen bergen zijn. Hoe kan een land nou volledig vlak zijn. Metod vroeg ook naar de verhouding Zwarte en Gekraagde Roodstaart in Nederland. In Slowakije overheerst de Zarte als typische vertegenwoordiger van gebergte. L'udo liet via mijn Petersongids zien dat alle daarin genoemde spechten in Slowakije voorkomen, alleen de Middelste Bonte Specht is zeldzaam. Als tegenprestatie liet ik de in ons land voorkomende steltlopers, zeeëenden en futen zien en vertelde van de eerste broedgevallen van de Roodhalsfuut in 'mijn' gebied, de Boerenveensche Plassen bij Pesse. Ook kwamen dwaalgasten als Grote Trap bij Roden, de Giervalk van Schiermonnikoog en de Sneeuwuil ter sprake. Veel belangstelling hadden ze voor de tien in ons land voorkomende roofvogelsoorten. Ons tijdschrift *De Takkeling* werd goed bekeken en de Engelse teksten werden snel ontdekt. Het kostte enige uitleg, maar op een gegeven moment begreep iedereen wat het Nederlandse woord takkeling betekent. In het Slowaaks heet ons blad *Haluzník* en de Werkgroep Roofvogels Nederland: *Pracovná Skupina Dravcov Holandska*.

(Op de Landelijke Roofvogeldag meer informatie over de Steenarend in Slowakije in de vorm van een diapresentatie en fotosessie.)

Adres: De Aak 108, 7908 EK Hoogeveen.